

IN MEMORIAM
Prof. dr. sc. Smiljan Jurin
(1920. – 2014.)

Tiho je iz naše sredine 26. srpnja 2014. godine otišao uvaženi znanstvenik Smiljan Jurin, dugogodišnji sveučilišni profesor ekonomskih znanosti i jedan od najistaknutijih hrvatskih ekonomista.

Smiljan Jurin rođen je 2. svibnja 1920. godine u Šibeniku. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Šibeniku. Akademske godine 1938./1939. upisao je studij prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kojeg 1941. godine prekida zbog početka rata. Nakon rata nastavlja studij na Pravnom fakultetu u Beogradu gdje je i diplomirao, a 1949./1950. i 1950./1951. pohađao je poslijediplomski studij na Institutu društvenih nauka u Beogradu na kojem je 1951. godine diplomirao. Tijekom 1962. godine bio je na studijskom boravku u Rimu kod FAO (*Food and Agriculture Organisation of United Nations*) i SVIMEZ (*Associazione per lo sviluppo del Mezzogiomo*), a tijekom 1963. godine deset mjeseci na University of California, Berkeley (USA).

Na Ekonomskom fakultetu u Beogradu obranio je 1959. godine habilitacijski rad iz oblasti ekonomije pod naslovom „Kapitalistički način proizvodnje“. Na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 1967. obranio je magistarski rad pod naslovom „Matematički modeli i proračun cijena zasnovanih na vrijednosti“, čime je stekao znanstveni stupanj magistra znanosti. Na istom fakultetu obranio je 1970. godine doktorsku disertaciju pod naslovom „Linearno programiranje i cijene“ i time stekao znanstveni stupanj doktora znanosti.

Bio je aktivni sudionik u antifašističkom ratu od 1942. godine, a po završetku rata zadržan je u JNA. Tu je obavljao razne dužnosti, između ostalih šefa Katedre za političku ekonomiju na Vojno političkoj školi u Beogradu sve do 1959. godine kada je u činu pukovnika pravne službe na vlastiti zahtjev preveden u pričuvu.

Na Tehnološko-metalurškom fakultetu u Beogradu izabran je 1960. godine u znanstveno-nastavno zvanje docenta za predmet Politička ekonomija, 1970. za izvanrednog, te 1973. za redovitog profesora. 1975. godine preselio se u Zagreb, gdje je iste godine na Ekonomskom fakultetu izabran za redovitog profesora za predmet Politička ekonomija, 1980. reizabran je u isto zvanje za predmete Politička ekonomija i Teorija razmjene, a 1985. godine ponovno je izabran u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora za predmete Politička ekonomija i Teorija tržišta i cijena. Tu dužnost je obnašao sve do rujna 1990. godine kad je umirovljen.

Od 1986. do 1990. godine Smiljan Jurin organizirao je i izvodio nastavu iz predmeta Teorija tržišta i cijena na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu u

Dubrovniku. Osim u nastavi na dodiplomskim studijima sudjelovao je u nastavi na poslijediplomskim studijima organiziranim na fakultetima u zemlji i inozemstvu: na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu (deset generacija na PDS „Teorija i politika plasmana – Marketing“), na Pravnom fakultetu u Zagrebu (devet generacija poslijediplomaca), na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, Ekonomskom fakultetu u Sarajevu (četiri generacije do zaključno 2001./2002. godine), na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu u Dubrovniku, te je na Nankai University – Department of Economics, Tianjin (Kina) 1986./1987. godine na PDS „Comparative economic systems“ vodio kolegij „Self-managed firm and its behaviour“.

Uz spomenuto, njegov izvrsni pedagoški rad doveo je do toga da je bio predavač na nekoliko prestižnih sveučilišta u Sjedinjenim Američkim Državama: The State University of New York, University at Albany, The Florida State University Tallahassee.

Bio je voditelj šest magistarskih radova i devet doktorata, a istraživački rad pod njegovim vodstvom započeli su današnji redoviti profesori Jasminka Šohinger i Vojmir Franičević s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zhang Ren De s Nankai University Tianjin Kina, Krešimir Žigić s Charles University Prague, te Đuro Benić sa Sveučilišta u Dubrovniku. Mlađim nastavnicima nesebično je pomagao ulaziti u svijet znanosti i dobiti mogućnosti za boravak i usavršavanje u inozemstvu.

Smiljan Jurin bio je angažiran na brojnim znanstvenim projektima kao istraživač, ali i kao voditelj, a posebice na Odjeljenju za ekonomske nauke Instituta društvenih nauka u Beogradu. Bio je stalni vanjski suradnik Ekonomskog instituta u Zagrebu, Ekonomskog instituta u Sarajevu te Instituta za ekonomska istraživanja Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Sudjelovao je u realizaciji brojnih znanstveno-istraživačkih projekata iz područja društvenih sadržaja i mehanizama funkcioniranja gospodarskog sustava koji su ostali zapaženi do danas, bez obzira na vrijeme i okolnosti u kojim su nastajali. U okviru ovoga, doprinos Smiljana Jurina unapređenju znanstveno-istraživačkog rada iz ekonomske znanosti ogleda se i u činjenici da je bio rukovoditelj i/ili član rukovoditeljskih tijela niza znanstvenih institucija: konzorcija ekonomskih instituta za makroprojekt, voditelj i aktivni sudionik u realizaciji niza znanstveno-istraživačkih projekata, član uređivačkih odbora i redakcija, te sudionik u radu ili redaktor brojnih zbornika.

Sudjelovao je na brojnim znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu s radovima i/ili pozvanim predavanjima, a sudjelovao je i u organizaciji domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova.

Znanstveni opus Smiljana Jurina obuhvaća preko 100 bibliografskih jedinica, među kojima 34 knjige (mono i multiautorske) i 37 monografija.

Dobitnik je sljedećih nagrada i priznanja: „Nagrada Mijo Mirković“ 1977. za rad na udžbeniku „Politička ekonomija“; „Nagrada Mijo Mirković“

1987. za udžbenik „Teorija tržišta i cijena“; Povelja Sveučilišta u Zagrebu 1985.; Plaketa Sveučilišta u Zagrebu u znak zahvalnosti i priznanja 1990; Zahvalnica Ekonomskog instituta u Sarajevu za suradnju u naučnoistraživačkom i razvojnom radu 1991. Za sudjelovanje u antifašističkom ratu nositelj je odlikovanja: Orden za hrabrost; Orden partizanske zvijezde II. reda; Orden zasluga za narod II. reda; Orden bratstva i jedinstva II. reda i Orden za vojne zasluge II. reda.

Smiljan Jurin bio je ugledni znanstvenik i sveučilišni profesor. Njegov doprinos domaćoj znanstvenoj ekonomskoj misli i literaturi iz teorijske ekonomije, kritičke analize institucionaliziranog privrednog sustava u bivšoj SFRJ i neophodnost njegove transverzale iz netržišnog u tržišni sustav privređivanja, kao i doprinos u razvoju sveučilišne nastave, udžbeničke literature iz teorijske ekonomije, te uvođenju novaka u znanstveno istraživački rad i uzdizanje sveučilišnog nastavničkog osoblja uistinu je velik.

Imajući na umu činjenicu da je većina radova Smiljana Jurina nastala u razdoblju do 1990. godine u drugoj državi i gospodarskom sustavu, gledajući s ove vremenske distance svi njegovi najvažniji radovi koji su bili u središtu njegovog znanstvenog interesa mogu se svrstati u četiri velika područja, od kojih će se u nastavku istaknuti samo nekoliko radova i ukratko doprinos.

Prvo područje je teorijska ekonomija koja se odnosi na političku ekonomiju i na teoriju tržišta i cijena. Iz serije njegovih udžbenika koje je napisao sam ili u suradnji posebno se izdvajaju:

- „Politička ekonomija – principi i zakonitosti robne proizvodnje“ (suautorica Ana Žilić Jurin), III. izdanje, Naučna knjiga, Beograd, 1978. – ovaj sveučilišni udžbenik označio je ozbiljan napredak u borbi s dotadašnjim stereotipima i otvorenost novim spoznajama u skladu s razvojem teorijske ekonomije;

- „Politička ekonomija“, Naučna knjiga, Beograd, 1976., str. 974. - zajednički rad više istaknutih ekonomista u redakciji Smiljana Jurina koji je ostavio trajni trag u sveučilišnoj literaturi i gdje je obrada pojedinih dijelova (primjerice privrednog rasta, tehnološkog napretka ali i dr.) obilježila novi pristup u tadašnjoj udžbeničkoj literaturi;

- „Teorija tržišta i cijena“, Naučna knjiga, Beograd, 1986., II. izdanje (suautorica Jasminka Šohinger), Globus, Zagreb, 1990. – rezultat je nastojanja da se novi predmet koji je Smiljan Jurin utemeljio na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu i koji se od 1984./1985. godine počeo izvoditi na dodiplomskim studijima na ekonomskim fakultetima u Hrvatskoj opskrbi neophodnom domaćom literaturom s detaljnom analizom mjesta optimizacije u mikroekonomiji.

Drugo područje je društveni sadržaj i ekonomska logika privrednog sustava SFRJ i uvjeti njegove tranzicije. Iz ovog područja od brojnih radova i niza monografija izdvajaju se dva rada:

- „Privredni sistem SFRJ – svodni prikaz istraživanja“, Informator, Zagreb, 1978. gdje je Smiljan Jurin, osim što je pisao priloge, bio i član uže redakcije, a rezultati istraživanja nisu bili samo analiza pojedinih institucionalnih rješenja gospodarskog sustava, već utvrđivanje njegovog društvenog sadržaja i ekonomske logike, te potrebe i uvjeta njegove tranzicije;

- Studiju „Strategija gospodarskog razvitka Republike Hrvatske“, Ekonomski fakultet, Zagreb, 1992. Smiljan Jurin je izradio u okviru projekta „Gospodarski i sociološki problemi u razvoju Hrvatske“, a studija ne sadrži samo analizu zatečenog stanja gospodarstva tek osamostaljene Republike Hrvatske, potrebe i uvjeta njegove tranzicije kao preduvjeta razvitka, nego i analizu kvalitete upravljanja kao jedne od determinanti gospodarskog razvoja u čemu je poseban doprinos Smiljana Jurina domaćoj ekonomskoj znanstvenoj literaturi.

Treće područje je posebna obrada određenih segmenata gospodarstva u bivšoj državi gdje je u nizu radova Smiljan Jurin dao doprinose utvrđivanju koncepcije i empirijskoj verifikaciji specifične cijene proizvodnje kao normalne (ravnotežne) cijene u uvjetima ondašnjeg gospodarskog sustava, od kojih se izdvaja rad u studiji „Specifična cijena proizvodnje i stvarne cijene u privredi Jugoslavije 1964-1968“, IDN, Beograd, 1971.

Dalje, u studijama „The Role of the Market“ objavljenoj u zborniku „Essays on the Political Economy of Yugoslavia (edited by R. Lang, G. Macesich, D. Vojnić), Informator, Zagreb, 1982. i „Market and Current Key Problems in Socioeconomic Development“ objavljenoj u zborniku „Essays on the Yugoslav Economic Model“ (edited by G. Macesich), Praeger, New York and London, 1989. godine, a koje su često citirane, Smiljan Jurin dao je ozbiljnu kritičku analizu naglašene tendencije tadašnjeg gospodarskog sustava ograničavanja tržišta na tržište proizvoda i neadekvatnih institucionalnih rješenja u usmjeravanju namjenske raspodjele dohotka.

U ovom području u okviru studije „Ponašanje samoupravnog poduzeća i modeli njegove transformacije u poduzetničko“, IEI, Ekonomski fakultet, Zagreb, 1990., Smiljan Jurin dao je iscrpnu analizu, ne samo održivosti u znanstvenoj literaturi prisutnih teorija o samoupravnom poduzeću („Ilirske“ teorije: Wardov, Domarov i Vanekov model; Horvatova hipoteza; Furubotn-Pejovicheva teza i model Sir Anthony Barnes Atkinsona), nego i analizu pitanja spojivosti društvenog vlasništva i poduzetništva, te analizu alternativnih modela privatizacije: modela raspodjele dionica (Friedmanov model; model raspodjele dionica radnicima i ostalim punoljetnim stanovnicima) i modela otkupa društvenog vlasništva (model državnog vlasništva, model institucionalnog vlasništva, model Mirovinskog fonda).

I na kraju, četvrto područje ima opću dimenziju: programiranje i odlučivanje u gospodarstvu na temelju suvremene matematičke tehnike. Smiljan Jurin je prvi kod nas obradio izvođenje optimalnih cijena na raznim razinama gospodarstva pomoću linearnog programiranja. Dva rada koja je napisao iz ove oblasti „Programiranje i odlučivanje u privredi“, ZIU SRS, Beograd, 1970. i

„Linearno programiranje i cijene“, IDN, Beograd, 1971. i nakon svih prohujalih godina ostala su do danas među najvrjednijima iz te oblasti.

Gubitak i oproštaj sa znanstvenikom velikog formata težak je i bolan, bez obzira na njegovu životnu dob. Ostaje njegovo djelo i trajno sjećanje na izuzetnog čovjeka i profesora.

I na kraju, nešto osobno o mom profesoru Smiljanu Jurinu. Imao sam sreću i privilegiju družiti se i prijateljevati s njim 30-ak godina na čemu sam mu zahvalan, a što je u mnogome utjecalo na moj pristup ekonomiji. Uvijek je bio izvor ideja i poticaja za rad na novim mogućim projektima. I za vrijeme našeg susreta u bolnici ovo ljeto, duboko svjesni da je to naš posljednji susret, u dugim razgovorima o privatnim temama, životu i življenju, isto tako ga je interesirala krajnja struktura knjige koju sam upravo završavao, a s čijom je problematikom i nastajanjem bio upoznat od početka, kao i ideja u koji bi se sljedeći projekt mogao, ili, kako on reče, trebao upustiti.

Kako je u obavijesti o njegovom odlasku napisala njegova obitelj: „Sve koji su voljeli našeg Smiljana, molimo da ga se sjetite i tiho od njega oproste u sumrak dana pogledom na more“.

U Dubrovniku, 27. listopada 2014.

Đuro Benić

